

6. Пометун О. І., Гупан Н. М., Власов В. С. Компетентнісно орієнтована методика навчання історії в основній школі: метод. посіб. Київ: «Конві прінт», 2018. 208 с.

7. Старжець В. І. Виховний потенціал молодіжної політики ОУН в умовах сучасної інформаційної війни. *Zaporizhzhia Historical Review*. 2022. Вип. 6(58). С. 280–286. DOI <https://doi.org/10.26661/zhv-2022-6-58-27>

Лонацька Н. М.,

кандидат історичних наук, доцент,

*доцент кафедри історії, теорії держави і права та філософії
Приватний вищий навчальний заклад «Міжнародний економіко-
гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янука»
м. Рівне*

МЕТОД УСНОЇ ІСТОРІЇ І ЙОГО ПРАКТИКА ВИКОРИСТАННЯ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Усна історія – це «новий науковий напрям в історії, що інтенсивно розвивається з другої половини ХХ ст.» [7]. «Метод дослідження усної історії – глибинні інтерв'ю біографічного характеру (як правило із застосуванням аудіо- та відеотехніки), за допомогою яких здійснюється фіксування суб'єктивного знання окремої людської особистості про епоху, в якій вона жила» [7].

У США ще в 30-40-х роках ХХ ст. усна історія визначалася вже як окрема галузь історичного знання. Утвердження її реалізовувалось у 60-70-х роках ХХ ст. Це було пов'язано із значними змінами і зрушеннями в гуманітаристиці. «Постмодерна філософія, т. зв. «лінгвістичний поворот» (linguistic turn) та структурна антропологія значною мірою сприяли формуванню «нової історичної науки» й антропологізації історії. Усі ці зміни призвели, серед іншого, й до руху за «історію знизу» та пов'язаного з ним зацікавлення усною історією в Європі (Великобританія, Італія Німеччина й Франція)» [4]. Якщо тривалий період історики здебільшого звертали увагу на діяльність відомих постатей в історії, то у згаданий час, центр їхньої уваги був зосереджений і на історії звичайних людей, переважно дискримінованих груп, а саме тих, хто часто не міг розповісти свою

історію, про свої події в житті, але які, вочевидь, визначали й епохальні періоди. Важливо зауважити, дослідники помітили, що в усноісторичних свідченнях відомих постатей і звичайних людей були доволі різучі відмінності в описі одних і тих самих подій, згаданих історичних фактах. Варто врахувати й те, що «... часто історія збережена в людській пам'яті відрізняється від офіційного дискурсу» [4].

Проблемам вивчення усноісторичного методу і його значення у історичних дослідженнях присвятили свої наукові праці: Н. Гончарова [3], Т. Привалко [5], А. Бельдій [1], Н. Темірова [1], В. Білоус [2]. Усна історія вважається відносно новим науковим напрямом. В Україні усноісторичні дослідження стали можливими з кінця 1980-х років, із започаткуванням демократизації суспільства [5].

Усна історія, як метод, використовується у різних дисциплінах. Під час викладання історії в закладах загальної середньої освіти усна історія розглядається як дослідницька методика. Важливо, що останню застосовують для вивчення учнями конкретної історичної події (наприклад, Голодомор чи Голокост, Революція Гідності, Помаранчева революція) або ж історичного феномену. Здобувачі освіти, при вивченні історичного матеріалу на уроках історії, завдяки методу усної історії мають можливість самостійно формувати свій погляд на історичні події, аналізувати їх. Безумовно, що застосування усної історії в шкільній практиці – як методу, з одного боку, – не передбачає суворого дотримання правил, з іншого – дозволяє учням поспілкуватися з членами родини на конкретну історичну тему. «Зрозуміло, що цей аспект не являється умовою, однак у той же час у більшості випадків учні-інтерв'юери вибирають свідком-респондентом когось із найближчого родинного оточення» [4].

Важливо, що використання методу усної історії, при викладанні вчителями історії у закладах загальної середньої освіти, обов'язково має враховувати когнітивний розвиток, психологію розвитку школярів. В результаті це сприятиме досягнути таких цілей: «1. В невимушеній формі мотивує школярів до вивчення» ... «історії (нові знання окрім обов'язкової інформації, яку учень отримує в школі)». «2. Знайомить учнів з проблематикою» ... «історії та її аспектами, які не передбачає навчальний план (наприклад, з другорядними темами шкільної програми)». «3. Учні можуть ознайомитися з регіональною специфікою історії (наприклад, революція в столиці могла відбуватися по-іншому ніж у провінції). 4.

Проект може реалізовуватися як у рамках стандартного навчання, так і, наприклад, у рамках історичного семінару або самостійної роботи учнів у позаурочний час. 5. Школярі розуміють різницю між колективною та індивідуальною пам'яттю. 6. Відбуваються зустрічі з сучасниками. 7. Учні засвоюють й інші, окрім звичного навчання за шкільною програмою, форми навчання (відвідування музею, архіву, спеціалізованого закладу). 8. Проект має цілий ряд міжпредметних зв'язків (у першу чергу мова йде про суспільні науки й медіальне сприйняття), під час його реалізації можна засвоїти багато практичних навичок (робота з аудіо- й відеотехнікою)» [4].

Використання методу усної історії у закладах загальної середньої освіти на уроках історії, переважно – це інтерв'ю. Останнє дає можливість детально дослідити історію окремої людської особистості, зануритися в епоху в якій вона жила. Таким чином, такий підхід сприяє відображенню діяльності окремої постаті, визначення її ролі у історичних подіях. «Водночас, це певна можливість зберегти свідчення безпосередніх учасників історичних подій, що забезпечує трансляцію системи цінностей від покоління до покоління та дає багатий матеріал для інших галузей історичної науки» [6].

Таким чином, варто зауважити, що метод усної історії на уроках історії у закладах загальної середньої освіти є важливим і дієвим дидактичним інструментом. Залучення учнів до усного інтерв'ювання, сприяє формуванню в них критичного мислення, сприяє ґрунтовнішому дослідженню діяльності історичної постаті, її ролі у історії. Усна історія – як метод – надзвичайно важливий у практиці використання вчителями на уроках історії у закладах загальної середньої освіти. Усна історія є вагомою для навчального процесу і доцільною у практиці використання на уроках історії в старшій школі. Цей підхід у викладанні історії сприяє розвитку у школярів не лише інтересу до знань про минуле, але й допомагає виробленню самостійного, критичного мислення, комплексного подання контекстного матеріалу.

Література:

1. Бельдій А.М., Темірова Н.Р. ХХ століття у долі пересічної української родини. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2016. (8 (2)). С.13-18.
2. Білоус В.С. Усна історія як метод краєзнавчого дослідження історії бібліотеки Вінницького державного педагогічного

університету імені Михайла Коцюбинського. *Усна історія як важлива складова краєзнавчої діяльності: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (59 – 63)(21 – 22 жовтня, 2014)*. Вінниця, 2015.

3. Гончарова Н.О. Місце інтерв'ю як чинник пам'яті. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету: збірник наукових праць. Серія «Історичні науки», (43)*. 2019. С. 24-30. URL: <http://surl.li/tttja> (дата звернення: 16.05.2024).

4. Лебдушка Л., Волошин Ю., Момот А. Жива історія. Метод усної історії в школі. Доповнене видання. Полтава: Друкарська Майстерня, 2020. URL: <http://surl.li/tttdt> (дата звернення: 16.05.2024).

5. Привалко Т. Особливості усної історії як джерел дослідження збройного конфлікту на Сході України (2014-2021 рр.). *Воєнно-історичний вісник*. 43 (1). С. 51-67. URL: <http://surl.li/ttsyv> (дата звернення: 16.05.2024).

6. Синявська Л. І. Використання методу усної історії при вивченні теми «Україна в роки Другої світової війни. Остарбайтери» у шкільному курсі «Історія України». *Теорія та методика навчання суспільних дисциплін: науково-педагогічний журнал*. (4). 2017. (4). С. 134-136.

7. Усна історія. *Вікіпедія. Вільна енциклопедія*. URL: <http://surl.li/ttsss> (дата звернення: 16.05.2024).